



## **Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online**

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### **Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor**

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

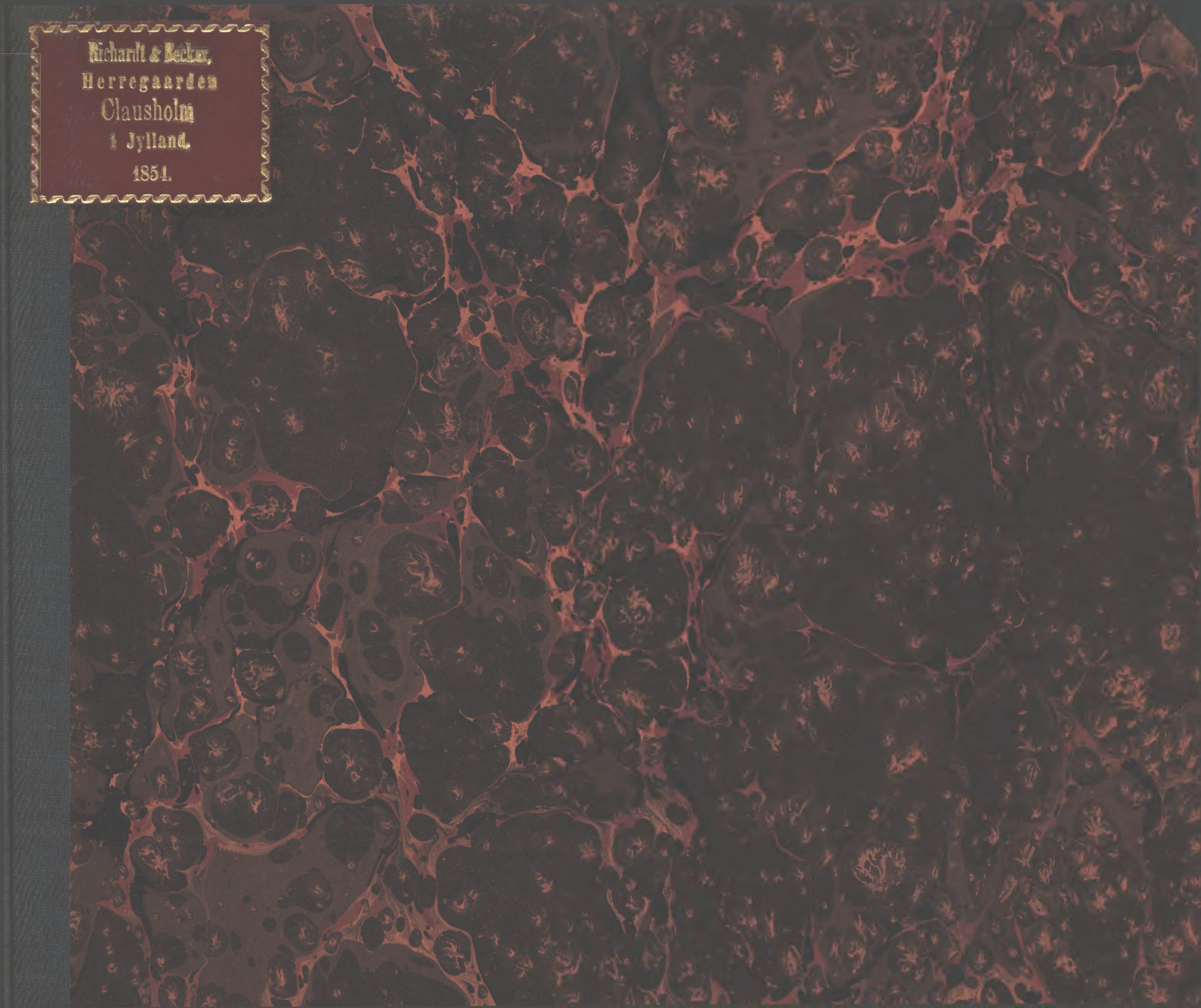
### **Ophavsret**

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### **Links**

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>



Richardt & Becker,  
Herregaarden  
Clausholm  
i Jylland.  
1851.





Richard del. A. Noy lith.

C. A. Reitzels Verlag

Em. Barentzen & Co. lith. Inst.

# CLAUSHOLM

i Jylland.

## Clausholm, for Clarholm, Klarholm.



Denne ældgamle Herregaard ligger i Boldum Sogn, Galten Herred, henved to Mile Sydost for Randers, ved den søndre Bred af den Åa, der siden løber forbi Alling og Gammel-Estrup og falder ud i Randers Fjord. Bygningen er opført 1699 af Storkantsler Grev Reventlov og udmærker sig ved det deiligste Loft af Stukkaturarbejde, som findes paa nogen Gaard i Danmark og som tydeligt røber sin kongelige Oprindelse, thi i Frederik den Fjerdes Tid var denne Gaard at betragte som et kongeligt Slot og blev prydet med alt, hvad Konsten formaaede at udfinde for at gjøre fyrstelige Slotte til passende Opholdsteder for saadanne høie Personer, der dengang betragtedes næsten som Guder paa Jorden. Gaardens Beliggenhed har ikke noget videre mærkeligt. Den er omgivet af Grave og har en stor Have, som vistnok engang har været meget smuk og maaskee ogsaa igjen kunde blive det, naar de naturlige Forhold bleve bedre benyttede. De rigelige Kildevæld, især fra den udmærkede „Søde Bøgs“ Kilde, kunde let benyttes til smukke Bandspring, hvilket ogsaa tidligere har været Tilfældet, men nu er det Hele noget forsømt. Bygningen bestaaer af tre grundmurede Fløie, hver paa to Etager, med hvælvede Kjeldere under; i den ene er et Capel, med smukke Prydsels, Orgel, Prædikestol og Altertavle fra Frederik den Fjerdes Tid; paa Alteret to store Sølvhøstager, skjænfede af Dronning Anna Sophie, foruden Kalk og Dis af forgyldt Sølv. Gaardens Beliggenhed er af Naturen saa fast, at den kunde holde sig imod de Svenske i Krigen 1658, hvorefter den vil blive talt udførligere.

Gaarden laae tidligere noget høiere, hvor nu Ladegaarden er, og var forsynet med Laarne og Udbygninger, indtil Storkantsleren afbrød den og opførte den nuværende. Den er ældgammel, skjøndt den aldrig, som der fortælles, har

tilhørt Aarhus Bispestol, altsaa hverken er opført af den 1134 i Slaget ved Fodevig kaldne Biskop Illug eller af hans Eftermand, Biskop Ulkil; ligesaa upaalidelig er den Efterretning, som staaer i Boldum Kirke, at Kong Baldemar Seir i Aaret 1232 beleirede og indtog Gaarden. Denne er alligevel gammel nok, rimeligviis fra Christoffer den Andens og Grev Geerts Tid, som saamange af vore ældste Borge, og var i Baldemar Atterdags Tid et fast Sted, hvis Eier deeltog i Jydernes store Kamp imod Kongen i Aarene 1355–60, hvorfor Baldemar 1359 beleirede og indtog den, men efter hans Bortreise blev den snart tilbageerobret; Gaarden tilhørte dengang rimeligviis Oluf Lunge, der nævnes i Fredslutningen 1360 som een af Deeltagerne i Krigen og endnu skal have levet 1386; han var af den store og rige sjællandske Familie af dette Navn, som vi allerede flere Gange have haft Leilighed til at omtale, og var formodentlig gift med den Fru Helene af Clarholm, som 1386 blev begravet i Aarhus Domkirke. 1396 nævnes Niels Jonsen til Clausholm. Derefter kom Jens Jensen (Brot), en Søn af Hr. Jens Andersen til Esfendrup eller Gammel-Estrup; han var gift med Fru Ida, som vel har bragt ham Gaarden i Medgift. Jens Jensen blev dræbt af Hr. Jens Nielsen (Løvenbalk), Landsdommer i Nørrejylland, i Aaret 1404, hvilket gav Anledning til stor Uro og Røstning, dog endtes den Krig, som truede med at udbryde imellem disse to mægtige Slægter, ved Dronning Margrethes Mægling Aaret efter med et Forlig, hvori Hr. Jens Nielsen forpligtede sig til at stifte en evig Messe i St. Clemens Kirke i Aarhus for den Dræbtes Sjæl og dertil at give 3 Læster Korn<sup>1)</sup> aarlig Indtægt til det Alter,

<sup>1)</sup> 128½ Ld. Byg efter vort nuværende Maal.



# Clausholm, for Clarholm, Klarholm.



foran hvilket Messen skulde holdes, hvortil den Dræbtes Arvinger fik Jus patronatus: dertil blev henlagt 1 Mølle og 14 Bøndergaarde, og Alteret indviet til St. Thomas af Canterbury og St. Silvester; derefter maatte han stifte nok et Alter med en evig Messe, nemlig i Sortebrødrøkkloster i Aarhus, hvor Jens Jensen blev begravet; endvidere forpligtede sig til at holde hans Ligbegjængelse, det Bedste og Prægtigste, han formaaede, og dertil at indbyde begge Slægters Venner; 30 Fattige skulde oplædes af Nødt til at holde hver en Fakkell ved Begravelsen; 15 Pillegrimme skulde han forsende paa sin Bekostning, 6 til Jerusalem, Rom, St. Jacob i Spanien og andre berømte Steder i Udlandet, 9 til indenlandtske Helligdomme, saaledes Badstena, Trondhjem, Odense, Rye osv.; selv maatte Hr. Jens Nielsen med 200 Riddere og Svende indfinde sig for den Dræbtes Fader, Hustru og Børn, knalende overrække dem et draget Sværd eller en Kniv og bede dem for Guds Skyld at tilgive ham og unde ham Fred, samt derefter give Enhver af dem et Klenodie, efter sin Formue; endelig maatte han erklære, at han vilde ansee denne Sone for tilstrækkelig, om han var den mægtigste Ridder i Danmark og det var hans egen Fader, som var bleven dræbt. — Saa kostbar en Historie var det dengang at dræbe en Mand af anseet Slægt, hvilket var det stærkeste Baaud paa Adelsens Stridshyt.

Uf Jens Jensens tvende Sønner arvede Lage Jensen Clausholm og Skjervad; han var gift med Pernille Mogens Datter Munk, som siden ægtede Hr. Niels Pedersen Gyldestjerne af Aagaard, saa at hendes tvende Sønner, som hyppigt forekomme i Christian den Førstes Tid, Hr. Axel Lagesen Brok til Clausholm og Mourids Nielsen Gyldestjerne til Aagaard, vare Halvbrødre. Hr. Axel Lagesen blev derved indviklet i den Felde, Broderen førte med Biskop Jøp Friis i Borglum, i hvilken dennes Svende ihjelsloge Anders Thomesen, der tidligere havde tjent Hr. Niels Pedersen, men nu Hr. Axel Lagesen; angaaende dette Drab blev der sluttet Sone og Forlig 1457, men derved endte Feiden ingenslunde, thi senere blev Biskoppens Lensmand, Jes Kalf til Nystrup, dræbt af Mourids Nielsen, som derom forligte sig med Biskoppen 1471, efterat Kongen havde blandet sig i Sagen og formanet til Forlig. Hr. Axel Lagesen forpagtede 1455 Skjervad paa tre Aar til Niels Munk, mageskiftede 1470 alt sit Gods i Vendsyssel til sin Halvbroder for dennes Gods i Nørre Herred Dyrø ved Grenaa, hvor Skjervad ligger, arvede 1472 endeel Gods efter Fru Johanne af Bemmetofte, pantsatte 1488 2 Gaarde til sin Søster, Fru Valborg i Volle-

rup, for 100 Gylben, og skænkede 1480 2 Gaarde til vor Frue Kirke i Nyborg, samt 1496 4 Bøndergaarde tilligemed 1 Fissergaard i Randers Fjord til Helligaandshuset i Randers; han døde 1498. Hans Foged paa Clausholm var 1486 en Adelsmand ved Navn Søren Munk.

Hr. Axel Lagesen var gift med Ellen Dves Datter Lunge, om hvem den gamle Bise skal være digtet: „Det var Ellen Dves Datter, var kommet saa vide i Ord“, hvilken handler om Hr. Magnus's Forsøg paa voldelig at bortføre hende af Veierslev Kirke paa Mors i hendes Faders Graværelse, hvilken Fare hun undgik ved under Messen at liste sig bort og paa Ridderens egen Hest at flygte fra Den. Med hende havde Hr. Axel Lagesen en Søn, Esge Axelsen, som døde førend Forældrene, og en Datter, Pernille Brok, som var gift med Hr. Albrecht Engelbrechtsen Bydelsbach til Skjersø, Lensmand paa Annæs, der døde tidligt. Uf deres tvende Børn faldt Sønnen, Hr. Laurids Albrechtsen til Clausholm og Torbenfeld, i Ditmarsken i Aaret 1500 som sidste Mand af Slægten, og Datteren, Mette Bydelsbach, arvede saaledes Clausholm, Skjersø og Torbenfeld med meget mere Gods. Hun blev gift med den i Reformationshistorien berømte Rigshofmester Hr. Mogens Gjøe til Krenkerup, Gunderslevholm, Græslegaard og Hillerødsholm, hvis store Rigdomme saaledes foragedes ved dette Ægtekab at han blev Landets rigeste Mand. Han opførte paa Clausholm, Krenkerup og Gunderslevholm nye og faste Hovedbygninger, mistede allerede 1513 sin første Frue, Mette Bydelsbach, hvorved Clausholm og Torbenfeld tilfaldt hendes ældste Søn, Albert Gjøe, men ordentligt Skifte fandt dog uden Tvivl først Sted to Aar efter Hr. Mogens Gjøes 1544 paafulgte Død. Ved denne Leilighed deelede Clausholm mellem Albert Gjøe og Søsteren Ellen Gjøe, gift med Hr. Mourids Olsen (Krogenos) til Bollerup, saa at Enhver fik Halvdelen af Husene, Gaardsrum, Grave og Bolde, samt Ladegaard, Stalde og Haven med to Fiske damme, Peter van Suichs Have kaldet, rimeligviis efter en hollandsk Gartner af dette Navn, som havde anlagt den. Hovedgaarden var omgivet af dobbelte Grave, paa Holmen imellem begge stod et Porthuus, hvorigjennem Veien førte ind i Vorgen. Hovedgaarden med Virket og tilliggende Ugedagstjenere<sup>1)</sup> taxeredes til 18 Bund Korn aarlig Afgift, hvilket efter vort nuværende Maal udgjør 74½ Td. Byg. Uf Bøndergodset tilfaldt der Fru Ellen ikke mindre end 83 Gaarde og Bol-

1) s: Alle de Bønder, som boede i samme Sogn og gjorde dagligt Høveri.

# Clausholm, for Clarholm, Klarholm.



samt 3 Møller i Jylland, 51 Gaarde i Sjælland, Volland og Skaane<sup>1)</sup>. Da dette var en Søsterlob og Hr. Mogens Gjøe ved sin Død ialt efterlod sig 2 Sønner og 4 Døttre af første og 2 Sønner og 3 Døttre af andet Ægteskab, kan man heraf danne sig et Slags Forestilling om hans uhyre Rigdomme, som maa have udgjort over 1600 Bøndergaarde<sup>2)</sup>. Albert Gjøe til Torbenfeld, Krenkerup og Clausholm døde 1558, hans Frue Anna Rosenkrands 1589.

Ellen Gjøe var først gift med Hr. Mourids Olsen (Krogenos), Hovedsmand paa Skoldnæsholm, der døde 1550, derpaa med Vincents Juel til Hesselmed, og døde 1563 uden Børn, hvorefter hendes Eiendomme tilfaldt hendes Brodersøn, Christoffer Gjøe til Gunderslevholm, Bregentved, Bollerup, Durebygaard og Aunsbjerg, som døde 1584 uden Børn, hvorved Albert Gjøes Datter Margrethe arvede hele Clausholm. Af Albert Gjøes Børn nævnes Sønnen Otto Gjøe til Clausholm, Krenkerup og Torbenfeld: han døde 1566 ugift i Krigen mod Sverrig; af hans Søstre døde Dorte Gjøe til Clausholm og Torbenfeld ugift 1616, Pernille Gjøe, som havde været gift med Rigstraaden Hak Ulfsstand til Hillebjerg, var allerede død 1589, den tredje Søster, Margrethe Gjøe, 1594: hun var gift med Peder Brahe til Krogholm, der døde 1610. Af deres Børn arvede Mette Brahe Clausholm; hun var gift med Otto Marsviin til Dybek, Befalingsmand paa Dronningborg 1629—46, som boede paa Clausholm 1612, da Datteren Helvig Marsviin blev født; Fru Mette Brahe døde 1641, Otto Marsviin 1646—47. Helvig Marsviin blev 1649 gift med Hans Friis til Kragerup, som med hende fik Clausholm og hvis Liv fortjener at omtales udførligere, da det giver os en klar Forestilling om en dansk Adelsmand fra denne Tid.

Hans Friis var en Søn af Christian den Fjerdes bekendte Kantøler, Hr. Christian Friis til Kragerup, og blev født i Kjøbenhavn 1625. Allerede 1631, altsaa kun 6 Aar gammel, blev han sat i Huset hos Sjællands Biskop, Dr. Jesper Brochmand, og under dennes Billedning

underviist af Hofmestere indtil 1639, da han blev demitteret til Universitetet, samt derefter med en Hofmester sendt til Sorø Academi, for der at fortsætte sine Studier og at uddannes i de Dveller, som dengang fordreides af en Adelsmand, Riden, Fægten og Dands. Samme Aar, 1639, døde hans Fader, og Aaret efter reiste han med en Hofmester til Holland, hvor han studerede i Leiden og Utrecht samt derefter bereiste Landet i nogle Maaneder, og besøgte Haag, hvor Prindsen af Oranien holdt sit Hof. Genimod Vinteren reiste han til England, hvor der kort efter ankom et dansk Gesandtskab, for hvilket Hr. Corfis Ulfeld og Hr. Gregers Krabbe stode i Spidsen; han gav sig da til dem for at gjøre sin Opvartning og blev optaget i deres Følge, hvilket dengang var almindeligt. Efter Gesandternes Afreise gik Hans Friis til Oxford, hvor han studerede i nogle Maaneder, gennemreiste derefter England og Skotland, kom i Marts Maaned 1641 til Paris og gik derfra til Angers, hvor han opholdt sig et Aar for at lære Sproget samt fortsætte sin Uddannelse i de adelige Dveller, hvori man ikke synes at have bragt det synderligt vidt i Sorø. Derefter gennemreiste han Frankrig, endnu altid med sin Hofmester, og tog tilsidst til Paris, hvor han atter blev et Aar og imidlertid fortsatte sine Studeringer og adelige Dveller. Derfra vilde han netop gaae til Italien, da han fik Brev fra sin Moder om at komme hjem, hvorefter han reiste gennem de spanske Nederlande, — hvor han i nogen Tid opholdt sig i Bryssel, — Holland og Nordtyskland hjem til Danmark, hvor han ankom 1643, efter fire Aars Fraværelse. Han blev strax ansat hos Kongen som Hofjunker, fulgte med i den tyske Kantøler Ditlev Reventlovs Følge, da denne blev sendt til Hannover, for at anholde om Prindsesse Sophie Amalias Haand til Prinds Frederik, derefter i Novbr. Maaned 1643, i sit 19de Aar, som øverste Kammerjunker til Rusland med Grey Waldemar Christian, da denne skulde giftes med Czarens Datter og med et Følge af 120 Personer drog tilføds til Danzig, gennem Litthauen, hvor den polske Kong Vladislaus opholdt sig og viste dem al Opmærksomhed, til Moskou, hvor de i Førstningen bleve modtagne med stor Pragt, men siden, da Greven nægtebe at antage den græske Religion, udsatte for store Forfølgelser blandt disse Barbarer, mange af Folkene dræbte og de Dvorige holdte tilbage med Magt. Efter et Aars Forløb døde heldigviis Czaren, hvis Efterfølger lod dem reise med rige Gaver. Gjennem Polen og Preussien, over Warschau og Königsberg, drog de til Danzig og derfra tilføds hjem, hvor de ankom i Juni Maaned 1645, da Jylland, Slesvig, Holsten, Skaane, Halland og Bleking vare oversvømmede af svenske Hære. Hans

<sup>1)</sup> Efter Hist. Tidsskrift IV, 141.

<sup>2)</sup> Børnene af første Ægteskab arvede 8 Søsterlobber, hver paa 3 Møller og 134 Gaarde og Bol, ialt 24 Møller og 1072 Gaarde og Bol; lægger man hertil halvt saameget for dem af andet Ægteskab — hvilket snarere er for lidt end for meget, da der i saa Fald saa godt som ingen Mødre naar tillegges dem, — bliver Resultatet 36 Møller 1608 Bøndergaarde og Bol: Grevsabet Brahesminde med 1700 Td. Hartorn Bøndergøds udgjør 11 Møller og 277 Gaarde og Bol.

# Clausholm, for Clarholm, Klarholm.



Friis udrustede paa egen Bekostning 8 Ryttere og stødte dermed til Armeen i Staane. Henimod Vinteren blev han af Kongen udnævnt til Lieutenant under den sydfste Esquadron til Hest, hvilken Hr. Henrik Rangov commanderede som Oberstlieutenant, og laae paa Vagt ved Kolding imod Brangel, som belejrede Rendsborg: hele hans Militairtjeneste stete paa egen Bekostning, da han hverken forlangte eller fik nogen Erstatning for denne sin Tjeneste. 1646 blev han med flere Hof- og Cancellijunkere beordret at følge Rigshofmester Hr. Corfiz Ulfeld paa dennes Ambassade til Holland og Frankrig, men blev med egl. Tilladelse ved det franske Hof, da han agtede at see sig lidt mere om i fremmede Lande. Han blev behandlet med udmærket Artighed af de Franke, havde fri Afgang til Kongen, Enkedronningen „ja endog til Cardinal Mazarin“ og fik ved sin Afsted foræret et Compagni til Hest ved den Weimarste Arme, som den berømte Turenne commandede. Han opfattede i denne Anledning sin forehavende Reise til Italien og drog til Armeen, hvor Turenne behandlede ham med stor Opmærksomhed. Da Armeen drog i Winterquarteer, tog han Afsted for at reise til Italien, men blev alvorlig syg i Schwetsh og ansaae det som et Tegn paa, at han ikke skulde komme til Italien, hvilket heller aldrig stete. Han drog derfor efter sin Helbredelse til Hofferne i Heidelberg, Mainz og Hanau, samt derfra til Frankfurt, hvor han gjorde Bekjendtskab med den berømte keiserlige Feltmarschalllieutenant Montecuculi, med hvem han fulgte til den keiserlige Arme, hvor hans gode Ven Henrik Bjelke netop var indtruffet. De bleve enige om at gjøre et Felttog med som Frivillige under Feltmarschal Holzapfel eller Melander, der behandlede dem med en Kjærlighed, som om de havde været hans egne Børn, lod dem spise ved sit Taffel, gav dem Heste af sin egen Stald, uagtet de selv vare godt udrustede, og tilbød dem Obersts Tractament og Quarteer, hvilket de dog ikke vilde modtage, da de i Virkelighed ingen Tjeneste gjorde, men blot vare reiste derhen for at see og lære noget. Dertil var der ogsaa meget god Leilighed, da Feltmarschallen altid beholdt dem om sin Person eller i sin Stab og havde fattet stor Kjærlighed til de unge Mennesker, især til Hans Friis, som havde noget meget Indtagende ved sig, uagtet han var af en svagelig Legemsbygning og havde en besværlig Udtale. Saavel Feltmarschallen som de andre Generaler og høie fyrstelige Personer behandlede dem med stor Forekommenhed og førte siden endogsaa Brevverling med Hans Friis; Feltmarschallen tilbød ham sit eget Livregiment til Hest, hvilket han dog ikke vovede at modtage, da det var meget ruineret og Recrutterne netop meget dyre. Da Felttoget var

til Ende og Armeen gik i Winterquarteer, toge de Afsted og reiste til det keiserlige Hof, rigeligen forsynede med anbefalingskrivelser fra deres høie Belyndere.

Over München og Wien gik da Reisen til Prag, hvor Keiseren nu opholdt sig. De anbefalinger, Hans Friis havde med til Overkammerherren, ja til Keiseren selv, vare saa virksomme, at han blev behandlet med stor Opmærksomhed, længe havde Audients hos Keiseren, som udspurgte ham om Tilstanden ved Armeen, tilbød ham Tjeneste, i Armeen eller ved Hoffet, ligesom han ønskede, ja forundte ham fri Afgang til det inderste Antichambre, hvilket ellers kun tilstedes Ambassadeurer samt Grever og Baroner: han frabad sig Ansættelse hos Keiseren, da han først maatte tilbyde sin nye Konge — thi Christian den Fjerde var netop død — sin Tjeneste. Af alle Hoffets høie Herre blev han oftere indbudet til Taffel og viist stor Forekommenhed, og Keiseren lod ham vide, at han i ham altid skulde have en naadig Herre, naar han vilde komme til ham. Derefter drog Hans Friis over Dresden, Hessen-Darmstadt til Zelle, overalt besøgende vedkommende Hoffer og overalt modtaget med stor Opmærksomhed, fast over sin Stand; derpaa over Hamborg hjem og ankom til Kjøbenhavn i October Maaned 1648, 23½ Aar gammel.

Her havde imidlertid Frederik den Tredie bestegit Thronen, og Hans Friis lykønskede ham dertil, samt havde den Naade at kysse hans Haand og at modtage den allernaadigste Forsikring om al kongelig Hyldest og Naade, hvilken han dog ikke satte videre paa Prøve. Han lod derefter anholde om Jomfru Helvig Marsviiin til Clausholms Haand og holdt selv deres Bryllup den 20de Mai 1649, ved hvilken Leilighed Kongen og Dronningen havde den Naade, selv at bære Festen med deres høie Nærvarrelse. Strax efter tog han sin Afsted fra Kongen og Hoffet og drog til Clausholm, hvor han levede stille og roligt i nogle Aar, blot beskæftiget med sin huuslige Lykke og Beskyrelsen af sine Eiendomme. 1653 tilbyttede han sig af Marhuus Domkirke Gaarden Lustrup, ligeoverfor Clausholm paa den anden Side af Aaen, tilligemed begge Liender, den svarede 12½ Td. Hartorn, 2½ Td. Byg Gjestert, samt for begge Liender 2 Td. Rug, 2 Td. Byg og 2 Lam: derfor afftod han 3 Bøndergaarde. 1657 oprettede han af Lustrup og tre andre Bøndergaarde en Ladegaard, som senere blev completeret til Hovedgaard ved Bøndergods fra Clausholm.

Da Krigen med Sverrig udbrød 1657 og de Svenske saa uventet faldt ind i Landet, flygtede han med Kone og Barn til Kjøbenhavn, men lod sit

## Clausholm, for Clarholm, Klarholm.



Løssøre bringe til Middelfart og sætte ind hos Borgermester Friis, hvor de Svenske toge det: hans Tab herved beløb sig til flere tusinde Rigsdaler Species. Da Kongen ved Rigshofmesteren lod Hans Friis anmode om et Pengelaan, og denne havde Penge liggende, da han kort før Krigen havde solgt Kragerup, laante han Regjeringen 30,000 Rdl. Sp. og fik derfor Silkeborg Slot og Len til Pant, men dette var i Fjendens Hænder, ligesom Clausholm og alle hans Eiendomme i Jylland, hvilke den svenske Konge stænkede til Overkrigs-kammer-præsident Laurids Flemming. Hans Friis vilde imidlertid hellere selv lide Nød end berøve Staten de Pengemidler, han kunde stille til dens Nødvægen, „hvorefter han dengang vederfores stor Caresse og meget Godt blev ham lovet“: hvorledes man siden holdt disse Løfter, ville vi saae at see.

Da Freden blev sluttet i Aaret 1658, forlænte Kongen Hans Friis med Silkeborg indtil Pantsummen blev betalt og befalede ham strax at reise did, for efter Fjendens Udmarfch at varetage Landets Interesser: sine af de Svenske inddragne Godsfer fik han ved samme Leilighed tilbage. Neppe var han kommen hjem, før han hørte at de Svenske havde begyndt Krigen igjen og stode for Kjøbenhavn; ved denne Leilighed mistede han ved Naffov et Skib, til Værdi 2000 Rdl. Sp., som var sendt did i kongeligt Ordr, men for hvilket han aldrig begjærede eller fik nogen Erstatning. Han blev stærkt efterfat af Fjenden, som flere Gange mødte for Clausholm med Tropper for at føre ham fangen til Frederits, efter den svenske Konges Befaling.. Da Gaarden imidlertid var temmelig fast, omgiven med dybe og brede Grave samt gode Palisader rundt omkring, Husene desuden af Grundmuur, med  $3\frac{1}{2}$  Alen tykke Mure, værgede han sig det Bedste, han kunde, thi han havde en Snees Mand eller to hos sig, foruden sine egne Folk. Da Fjenden intet Skytz førte med sig, maatte han drage bort med uforrettet Sag, thi Rygtet om Auxiliairtrop- pernes Ankomst — der dog først fandt Sted efter flere Maaneders Forløb, — gjorde ham ængstelig for at blive affaaret fra Frederits, dog undsagde han først Hans Friis paa Livet, om han fik ham fat, og truede med at afbrænde Ladegaarden og alle Bøndergaardene og Huse paa Godset, hvilken Trudsel han dog heldigviis ikke satte i Værk. Nogen Tid efter drog det Rytterregiment bort, som under Oberst Peiters Commando laae i Randers. Denne lod atter Hans Friis ved en Trompeter opfordre til strax at indfinde sig og ad- lyde Kongen af Sverrigs Befaling, da det ellers skulde gaae ham ilde, men Friis vidste, at der ingen svenske Fodfolk eller Artilleri laae nærmere end i Frederits, 18 Mile fra Clausholm, svarede derfor, at han ikke agtede at gjøre

sig selv, som var en fri Mand, til Fange. Oberst Peiter rykkede da for Gaarden med hele Regimentet, satte sig paa Bakken udenfor Mollen og gjorde Mine til at angribe. Da han imidlertid havde staaet der 4—5 Timer og saae at Trudsel intet udrettede, drog han henimod Aften ad Aarhus til. Siden gjorde Hans Friis dem al den Skade, han kunde, hvoraf det ikke var den ringeste, at deres Qvarterer bleve saa usikre, at de ikke turde lade sig see paa mange Mile og inddrive de Contributioner, de havde udstrevet. Dette gjorde Bønderne saa sikre, at de fyldte alle hans Huse, Kjeldere og Løfter med Korn og Gods, som de sønkede at frelse, saa at Hvalvingen over Capellet nær var styrket ind og gav sig saa stærkt, at dens Reparation siden kostede flere hundrede Rigsdaler. Hans Forsvar vakte saa stor Opsigt paa hiin Tid, at der fra alle Sider strømmede Folk til ham og tilbød Tjeneste, ja vare saa ivrige, at han ingen No havde, hverken Nat eller Dag, men han havde uheldigviis hverken Brød, Penge, Munition eller Baaben, da han ellers let kunde have oprettet flere Regimenter; han maatte derfor med stor Sorg lade dem gaae og beholdt kun saa mange, som han kunde bevæbne og underholde med hvad han paa Credit kunde erholde fra Hamborg og Lybek. Han oprettede saaledes et Regiment paa 800 Heste, for hvilket han endnu 20 Aar efter stod i Gjæld, da han ikke kunde erholde nogen Godtgjørelse derfor, dækkede dermed Oberst Brockenhuus's og Oberst Kruses Qvarteer, saa at de ogsaa snart fik deres Regimenter af Sogner og Præsteryttere paa Venene, hvormed Landet blev renset lige til Frederits, alle de Sauvegarder fangede, som de Svenske havde efterladt rundt om i Qvartererne, for at paasee Contributionernes Inddrivelse, og al Tilførsel til Frederits Nord fra standset, medens der tidligere hver Uge gik store Transporter did. Hans Friis, som nu altsaa var Oberst, havde hemmelig Brevverling med en fiendtlig Oberstlieutenant, som hver Uge underrettede ham om, hvad der passerede i Keiren. Der blev derfor næsten intet fiendtligt Parti udcommanderet, uden at han vidste det flere Dage isorveien og kunde forhindre det. Saaledes vidste han engang over otte Dage isorveien, at de Svenske vilde udsende en Afdeling paa 600 Ryttere under Oberstlieutenant Stridthorst for at ødelægge alle Møllerne i Landet og saaledes vanskeliggjøre de indrykkede Allierede Dpholbet; han lod det derfor overalt bejendgjøre til Linge, saa at alle Møllere kunde sænke deres Møllestene i Vandet og gjemme Redskaberne, hvorved de Svenskes Plan ganske mislykkedes og Stridthorst strax vendte tilbage, af Frygt for Snaphanerne saavelsom de danske Ryttere, om hvilke de Svenske troede at de vare tre Gange saa stærke, som de



# Clausholm, for Clarholm, Klarholm.



virkelig vare. De Danske bleve ogsaa efterhaanden saa stærke, at de ved de Allieredes Indmarsch kunde besætte hele Vendsyssel, Thy og Mors, hvilke Landskaber de saaledes frelste fra den almindelige Udelæggelse, ligesom de hindrede denne paa mange Steder — vel især i det nordlige Jylland — fra at blive saa stor, som den ellers vilde være bleven, og det uagtet Kongen ellers ikke havde een Soldat i hele Riget udenfor Kjøbenhavns Volde. Ogsaa bidrog denne danske Troppes styrke meget til de Allieredes Beslutning, at gaae til Fyen, og til de danske Baabens endelige Seier.

I Slaget ved Nyborg deeltog Oberst Friis med sit Regiment, dog er der Noget ved denne Begivenhed, som endnu ikke er oplyst. Mølgviis have hans Ryttere, som aldrig havde været i Flden, trykket sig ved at angribe de frygtede, krigsvante Svenske, men vist er det, at han Aaret efter forlangte og fik en kongelig Befaling til Generalitetet samt til Hans Schaak og Jochum Trampe, at give ham et skriftligt Vidnesbyrd om hans Opførsel i Kongens Tjeneste, navnlig i Slaget paa Fyn, da en keiserlig Oberst von der Nath havde bagtalt ham paa hans Ryg og siden, da han skrev ham til derom, med partiske Vidner søgt at besmykke sin Fortælling, som om han havde nægtet at angribe Fjenden og i Træfningen var seet med en lang rød tilknappet Kappe og hans Ryttere commanderede af fremmede Officerer. Udsaldet kjende vi nu ikke, men efter det Foregaaende kan Ingen tvivle om at Oberst Hans Friis jo har opfyldt sin Pligt i Slaget. Imidlertid gav dette Rygte Anledning til en for Obersten yderst ubehagelig Tildragelse under Stændernes Samling paa Kjøbenhavns Slot i Striden mellem Adelen og de to andre Stænder om Privilegiernes Ophævelse, idet Statshauptmand Thurefen klappede paa sin Kaarde og spurgte Oberst Friis, om han havde ført sin Kaarde saa bravt i Fyn som han og andre brave Kjøbenhavns Borgere havde ført deres under Beleiringen og Stormen, hvilket grove Angreb foraarsagede Stilhed og Tausshed i Forsamlingen i nogle Diebliske. Havde Obersten ikke haft et besværligt Mæle, vilde han maaskee have været mere rap til at svare Statshauptmanden paa dette Præleri. Rigsraad Gunde Rosenkrands mistede i denne Krig to Sønner, hvoraf den ene faldt paa Kjøbenhavns Vold ved Faderens Side, og mange danske Adelmænd forsvarede i den sidste Krig, 1658—60, deres Fædreland med ligesaa stor Tapperhed som nogen Borger i Kjøbenhavn, thi i den første, 1657—58, havde rigtignok en panisk Skrak grebet Alle, hvilket dog er let at forklare, naar man erindrer, at de danske Tropper og Officerer vare aldeles uøvede og maatte kæmpe imod Europas bedste og meest krigsvante Sol-

dater, og ikke engang kunde have den Fortrøstning, som en retfærdig Sag altid giver, thi Danmark havde begyndt Krigen, uden i nogen Maade at være fornæret, og det vidste enhver Soldat meget vel.

Efter Freden tog Oberst Friis sin Afsked, deels for ikke at være Noget i Veien eller Landet til Besværing i Fredstid, da han kun havde grebet til Baaben, fordi Fædrelandet var i Fare, deels, som han selv siger, fordi „jeg er af en kleinlig og svag Constitution og haver overalt et besværligt Mæle, som er en stor Desavantage i disse Tider.“ Han forlangte ingen Erstatning for sin Tjeneste til Hove og i Krigen, langt mindre for de Reiser og Commissioner, han havde maattet gjøre for Regjeringen, erholdt heller aldrig nogen saadan; men ikke nok dermed, berøvede Regjeringen ham det Bant, Silkeborg Amt, som han havde til Sikkerhed for sine ublaante Penge, og udlagde dette til andre Creditorer, hvorimod den med stor Vilkaarlighed udlagde Obersten Strøgods for sit Tilgodehavende, thi han maatte antage Godset for 60 Rdl. Sp. for hver Lønne Hartkorn, da det ellers ikke let blev udlagt høiere end 50 Rdl. Sp. og Taxterne strax efter bleve nedsatte til 40 Rdl. Sp. Som dansk Adelsmand var han udsat for Efterstræbelser af det herskende tydske Parti, som forfulgte og fortrædige ham, hvor det kunde, hvori vel ogsaa Grunden maa søges til at Silkeborg Amt blev frataget ham. Han levede imidlertid roligt paa Clausholm, hvor han 1678 havde den Sorg at miste sin Kone og Aaret efter sin eneste Datter, Christiane Barbara Friis, der var gift med Brigadeer og Oberst Johan Rankau til Bramminge og døde i første Barselseng tilligemed Barnet. Clausholm blev nu deelt imellem Svigerfaderen og Svigersønnen, hvilken Sidste 1686 solgte sin Andeel, men var uædel nok til, ikke først at tilbyde Svigerfaderen den, hvorimod han solgte den til Føderen for det tydske Parti her i Landet og som en Følge deraf een af Oberst Friis's Fjender, den mægtige og indflydelsesrige Overjægermester Grev Conrad Reventlow. Oberst Friis blev meget opbragt herover og paastod sig berettiget til at erholde Svigersønnens Halvdeel for samme Sum, som en Anden vilde give, imidlertid dømte den af Regjeringen i denne Sag udnævnte Commission, at han var uberettiget til en saadan Paastand, og han maatte finde sig i at see en Fjende drage ind som Gier paa Clausholm. Dette forbittede ham Gaarden, som han nu havde beboet i 37 Aar, saameget at han flyttede til Lustrup, hvor han boede til sin Død i Aaret 1697; ved sit Testament oprettede han et Stamhuus af sit 1668 købte Gods Hevringholm til Fordeel for sin Brodersøn

# Clausholm, for Clarholm, Klarholm.



Oberst Christian Friis, som tillige arvede hans tvende andre Godser, Lustrup og Esfenbek, hvilke han 1726 lagde ind under Stamhuset.

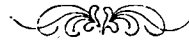
Grev Conrad Reventlov til Reventlov-Sandberg, Kalls, Frisenwold, Løstруп, Kollerup, Seekamp, som 1698 blev Storkantsler, anvendte store Besøstninger paa Stedet. Den gamle Bygning lod han nedrive til Grunden og den nye opføre, som blev færdig 1699 og staaer der endnu. Haven lod han omlægge med Terrasser, da den tilforn ei var høiere end efter Bunden i Kildevældet „den søde Bøg“, der har Navn af en stor Bøg, som skyggede over Kilden og hvis Blade fortælles at have været søde af Smag. Midt i Lyst-  
quarteren, ligesom den grønne Bro, lod han indrette et smukt Springvand, hvor-  
til Vandet blev ledet i underjordiske Rønder fra Møde Kilde ved Boldum. Staldbygningen blev opført af Grundmuur, istedetfor den gamle af Bindings-  
værk. Storkantsleren modtog flere Gange Besøg paa Clausholm af Kong  
Frederik den Fjerde, saaledes 1703, 1705 og 1706. Ved det sidste Bes-  
søg hændtes den Ulykke at et Loft, hvorfra Folk kunde see Kongen sidde ved  
Tasselet, blev saa overfyldt med Nysgjerrige at det styrte ned og hele Menneſtes-  
massen under Skrig og Raaben faldt over hinanden i Bærelset ved Siden af  
det, hvori Tasselet holdtes; to Manders Borgere kom saa slemt til Skade at  
den ene døde Dagen efter, den anden aldrig fik sin Førlighed igjen. Kongen  
havde endnu kun spist af et Par Retter og blev saa forkræftet ved denne  
Hændelse, at han strax stak sin Kniv ind og ikke var at bevæge til at blive  
længere, men endnu samme Aften tog til Skanderborg Slot.

Storkantsleren døde 1708 paa Clausholm, som hans Enke, Sophie  
Amalia Gahn, beholdt. Hun købte 1710 Boldum Sogns Konges og Kirke-  
tiende og henlagde dem til Boldum Hospital, der havde staaet øde siden Oberst  
Friis flyttede til Lustrup, da han tog Lemmerne med sig og skaffede dem Op-  
hold i Høring, indtil det derværende Hospital blev indrettet. Grevindens  
yngste Datter, Anna Sophie, deeltog i Aaret 1711 i en Alder af 18 Aar  
i en Mafferade paa Koldinghuus Slot, hvor hun tildrog sig Kongens Dymærk-  
somhed i den Grad, at det vakte Opsigt, og Kongen, som allerede var 40 Aar  
gammel, meget modtagelig for qvindelig Skjønhed og kun lidet vant til at lægge  
Dølgemaal paa sine Følelser, yttrede sig saa uforbeholdent derom, at den unge  
Piges Moder besluttede at anvende den yderste Forsigtighed for at hindre ham  
i oftere at see hende: hun var en altfor ærbar Dame til at ville tillade nogen  
Forbindelse mellem sin Datter og Kongen, hvis Dronning endnu levede, og  
havde seet altfor meget af Hoffets Fordærvelse til ikke at være yderst urolig.

Dette hjalp imidlertid ikke meget, thi Storkantslerens Datter af første Egteſkab  
og hendes Mand, Grev Holstein til Holsteinsborg, opmuntrede Kongens  
Lidenſkab og indvirkede paa samme Tid saa stærkt paa den unge Pige, der selv  
ikke duede meget, at Kongen ikke tvivlede om at vinde Seir over Moderens  
Forsigtighed saavelsom over Datterens Dyd. Den 24de Juni 1712 kom han  
ganske ufornødent til Clausholm, hvor Grevinden modtog ham meget artig,  
skjøndt vistnok med stor Ulyst. Anna Sophie var tilstede, iført en Ridebragt,  
og Kongen gik strax hen for at tale med hende, men Moderen befalede hende  
med Strengthed at gaae paa sit Bærelse, foregivende at hun ikke var vel, og  
tildeelte hende siden et Drestgen, fordi hun havde svaret Kongen med alt for  
stor Venlighed. Efterat have spist til Middag lagde Kongen endeel Ducater  
under sin Serviet, hvilke Grevinden strax med hødelig Stemme befalede uddeelte  
til de Fattige: Kongen maatte tage bort, uden at gjenſee den unge Dame.  
Saalidet opmuntrende denne Modtagelse end var, tog Kongen ikke i Betænk-  
ning at fortsætte sine oprørende Forsøg paa at forføre Anna Sophie, stolende  
paa sin Magt, som gjorde det umuligt for den bekymrede Moder at modsætte  
sig hans Besøg, samt paa Grevinde Holsteins Forsikringer, at hendes Søster  
var meget villig til at følge ham. Fjerde Dagen efter lod han sig atter melde  
til Middag paa Clausholm, men fik denne Gang slet ikke Anna Sophie  
at see, skjøndt han blev til henimod Aften; hun havde Befaling til at blive  
paa sit Bærelse, men var slet ikke raadvild i denne Tid og forstod ret vel at  
hjælpe sig selv. Da Kongen kjørte bort, var hun ved Hjælp af Hofmesteren,  
en Laqvai og en Pige flygtet fra sit Bærelse og ventede Kongen paa Veien  
udenfor Gaarden, iført en rød Stoffes Morgentjole med sorte Knapper. Hun  
steeg ind i Kongens Bogn og kjørte med ham til Skanderborg, hvor hendes  
Søster allerede samme Aften var ankommen, saa at hele Planen var lagt ifor-  
veien, og den unge Piges Dyd var kun svag, siden den gav efter for en saa  
kort og overfladisk Beletring. I det Dieblit, Kongen steeg ud af Bognen, ud-  
nævnte han Anna Sophie til Grevinde af Stesvig-Holstein, og en Præst  
var strax tilrede, for at vie hende til Kongens venstre Haand. Det havde  
naturligvis stor Hast, hvorfor Søsteren forsynede hende med en anstændig Nat-  
dragt til at hvile i en Konges Seng, da hun selv ingen havde faaet med:  
saavidt gik hendes Betænkſomhed dog ikke.

Den opbragte og tillige inderligt bedrøvede Moder jog strax de tre Folk  
bort, som havde hjulpet Datteren med at bedrage hende, men dette var dem  
ikke nogen Straf, thi Kongen gjorde Hofmesteren til Amtmand, Laqvaien til

# Clausholm, for Clarholm, Klarholm.



Herredsfoged og fik Pigen gift med Rentemeester Rosenberg. I mange Aar nægtede Moderen at see sin Datter og tilgav hende aldrig. Hun gjensaae hende og Kongen første Gang paa Clausholm i Aaret 1718, da Kongen affjøbte hende Gaarden. Tre Aar efter døde Dronningen, hvorpaa Kongen selv kronede Anna Sophie til Dronning. Der fortælles at denne ved den store Cour, som fulgte ovenpaa Kroningen, gik omkring og rakte Hoffets Damer Haanden til Kys, efter den Tids Skik, og ved denne Leilighed ligeledes rakte den til sin Moder; denne veeg tilbage, neiede dybt, kysede Dronningens Kjole og sagde:

Robe de ma reine je baisse  
Main de ma fille je méprise!

Kongen indrettede Clausholms Stalde og Ladebygninger til Kaserne for 3 Ryttercompagnier med deres Heste og udlagde Godset til Ryttergods. Laden og Lærskolen bleve indrettede til Staldstude, men 1719 afbrændte af en Rytter, som var kjed af at ligge i Qvarter her; Laden blev opført igjen Aaret efter, hvorpaa Rytteren atter forsøgte at afbrænde den, men denne Gang blev han greben, kagstrøgen og brændemærket, samt Næse og Øren skaarne af ham, hvorefter han blev ført til Frederiks og henfat til Fæstningsarbejde paa Livstid. 1722—23 lod Kongen de to Fløie eller Udbygninger opføre, som ere ved begge Enden af den søndre store Lønge i Borgegaarden, hvis ene Side havde begyndt at give sig ud og synke: Storkantøleren havde ikke bygget saa fast som Rigs-hofmester Mogens Gjøe.

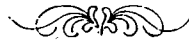
Efter Kongens Død i Aaret 1730 blev Dronning Anna Sophie som bekendt fængslet og Clausholm Aaret efter anvist hende til Enkesæde, hvor hun 1743 døde af Kopper. Hun lod Slotskapellet og Værelserne samt Voldum Kirke istandsætte, Kornladen indrette igjen og Forpagterens Værelser opføre saa godt som fra Ny af. Da Slotstets søndre Fløi vedblev at give sig ud og synke, saa at Gibningen paa den store Ridderdal Tid efter anden saldt ned, havde hun i Sinde at lade den nedrive og opføre igjen, hvilket ansloges til en Bekostning af 8—10,000 Rdl., men hun døde samme Sommer. Strax efter hendes Død mødte to kongelige Commissarier paa Gaarden, besørge Dronningens Ligbegjængelse og forfattede Inventarium over hendes Efterladenskaber, hvorefter det, som tilhørte Staten efter den ved Gaardens Overlevering til hende forfattede Fortegnelse, blev udskilt fra det, som tilhørte hende selv og som tilfaldt hendes Arvinger. Gaard og Gods udgjorde: fri Hoved-

gaardstart 133 Td. 5 Sk. 2 Fdk. Ager og Engs Hartorn, Skovskyd 13 Td. 2 Sk. 1 Fdk., Møllekyld 4 Td. 2 Sk., Bøndergods, Kirkegaard og Mensalgods 907 Td. 2 Sk. 1 Fdk. ½ Alb. Ager og Engs Hartorn, 3 Td. 3 Sk. 1 Fdk. 1 Alb. Skovskyd, 3 Td. 5 Sk. 3 Fdk. Møllekyld, Sophie Amaliegaard, en ny Avlsgaard, bestaaende af Elbjerggaard i Hornslet Sogn og Hedegaard i Todborg Sogn, Ager og Engs Hartorn 14 Td. 7 Sk. 3 Fdk. 1 Alb., Tiender: Konge og Kirketiende af Voldum Sogn, medindbefattet under Hovedgaardstarten, Kirketienderne af Rud, Halling, Skadder og Søby Sogne, matr. for 55 Td. 3 Sk. 2 Fdk. Hartorn, Kongetienden af Voldum Sogn, matr. for 32 Td. 4 Sk. Hartorn, ialt 1168 Td. 4 Sk. 1 Fdk. 2½ Alb. Hartorn. Det ufrie Hartorn udgjorde 1 Avlsgaard 3 Møller 89 Gaarde 2 Bol 64 Huse 25 Selveiergaarde 1 Annergaard. Ved Afleveringen 1743 var Gaardenes Antal forøget betydeligt ved Deling af store Gaarde paa 10—12 Td. Hartorn, saa at i een By — Langkov — 4 Selveiergaarde vare forvandlede til 7, hvoraf den ene var en Fæstegaard, thi ikke saa Selveiergaarde mistede i denne Tid deres Frihed, i Regelen ved Dom paa Grund af Restantfer.

Gaard og Gods blev i Aaret 1744 af Regjeringen solgt ved Auction for 61,000 Rdl. til Justitsraad Christian von der Maase til Rastenberg. Han lod den midterste Fløi støtte ved underlagte Bjeller og stærke Muuranker samt Gavlen paa den søndre Side nedtage. Kalkovnen, som ikke havde været brugt siden Storkantølerens Tid, lod han igjen indrette, oprettede et Teglbænderi ved Sophie Amaliegaard og lod der ordentlige Bygninger opføre; denne Gaard var tidligere en Skovriderbolig, ved hvilken 1730 blev opbygget en Stald paa 20 Fag til Rytterheste, 1743 af Dronningen et Stuehuus paa 12 Fag og af Skovrider Morten Bøg Stald og Fæhuus paa 10 Fag; nu fik denne nye Hovedgaard gode Bygninger. Justitsraad von der Maase døde 1753, hvorefter Arvingerne 1757 solgte Gaard og Gods for 80,000 Rdl. til Kammerherre og Generaladjutant Mathias Wilhelm Hvitfeld, siden Geheimeraad og hvid Ridder, som i Aaret 1803 solgte Gaard og Gods med 1272 Td. 5 Sk. 1 Fdk. 2 Alb. Hartorn af alle Slags for 250,000 Rdl. til sin Svigersøn, Kammerherre Hans Heinrich von Friccius von Schilden til Haseldorf, Deputeret i Finantserne og Rentekamret, og ved sit Testament i Aaret 1800 oprettede Fideicommisset Hvitfeld paa 402,250 Rdl. til Fordeel for sine tvende Døttre; da den ældste af disse døde uden Børn, gif Fideicommisset over til den yngre og er nu tilfaldet Greverne Moltke-Hvitfeld paa Glorup, stjendt



# Clausholm, for Clarholm, Klarholm.



betydeligt formindsket ved Omskrivningen. Kammerherre Friccius von Schilden blev senere Geheimeconferentsraad, Hoffjægermester og hvid Ridder; han eiede Hafeldorf, Hafelau, Heustacken, Idenburg og Clausholm, fik 1805 Patent paa Navnet Friccius von Schilden-Hvitfeld og døde barnløs 1816, efterat have oprettet tvende Fideicommisser af sine store Eiendomme i Jylland og Holsteen, det von Schildenske holsteenske og det von Schildenske jydsk. Det sidste bestemtes for hans Enke og bestod af Clausholm med Sophie Amaliegaard og Schildenseie, hvilken sidste Gaard han 1809 havde opført paa Clausholms Marker og givet et Tillæg af 40 Td. Hartkorn, ialt fri Hovedgaardstaxt med Boldum Tiender 133 Td. 5 Sk. 2 Fdk. Ager og Engs, 13 Td. 2 Sk. 1 Fdk. Skovskylde 4 Td. 2 Sk. Møllestyld Hartkorn, Kirke-tiender af Rud, Halling, Søby og Skader Sogne, samt Kongetiender af Ddum Sogn, ialt matr. for 87 Td. 7 Sk. 2 Fdk. Hartkorn, og 379 Td. Ager og Engs Hartkorn Bøndergods, samt Møllestyld 1 Td. 4 Sk. 3 Fdk.: det øvrige Bøndergods havde han bortsolgt.

Geheimeraadinde von Schilden døde 1819, hvorefter de von Schildenske jydsk Fideicommissgodser tilfaldt Erectors Broderdatter, Rosalie von Schilden, først gift med Hermann von Schilden til Horst, derefter 1819 med Carl August Rudolph von Dypen, afflediget preussisk Major og Besidder af betydelige Godser i Preussen, Ridder af den russiske Vladimirorden, den preussiske Johanniterorden og Jernkorset, som 1834 blev optaget i den danske Adelsstand med Tilladelse til at føre Navnet von Dypen-Schilden.

Han har siden boet paa Clausholm, bestyrer selv Hovedgaarden, Avlsgaardene og Skovene med stor Dygtighed, driver Kalk- og Teglværket med Kraft og har et betydeligt Schæferi.

De jydsk Schildenske Fideicommisser bestode 1844 af følgende Dele efter den nye Matrikel.

Clausholm Hartkorn Ager og Eng 74 Td. Areal 800 Td. Land Agerjord, 250 Schildenseie — — 40 „ Td. Land Eng, 209 Td. Land Skov. Sophie Amaliegaard Hartkorn Ager og Eng 29 Td. 6 Sk 2½ Alb.; Areal 700 Td. Land, opdrevene af nuværende Eier; Skov 711 Td. Land, som først blev indfredet og taget under forstumæssig Behandling af nuværende Eier.

Ved de tvende Avlsgaarde findes et Schæferi af 2000 forædlede Faar; ved Sophie Amaliegaard findes et Teglværk med en Døn til 40,000 Steen, ved Clausholm et Kalksteensbrud, hvori aarligen brændes 6—700 Td. Steens-kalk og endeel Muursteen; endvidere en Vandmølle.

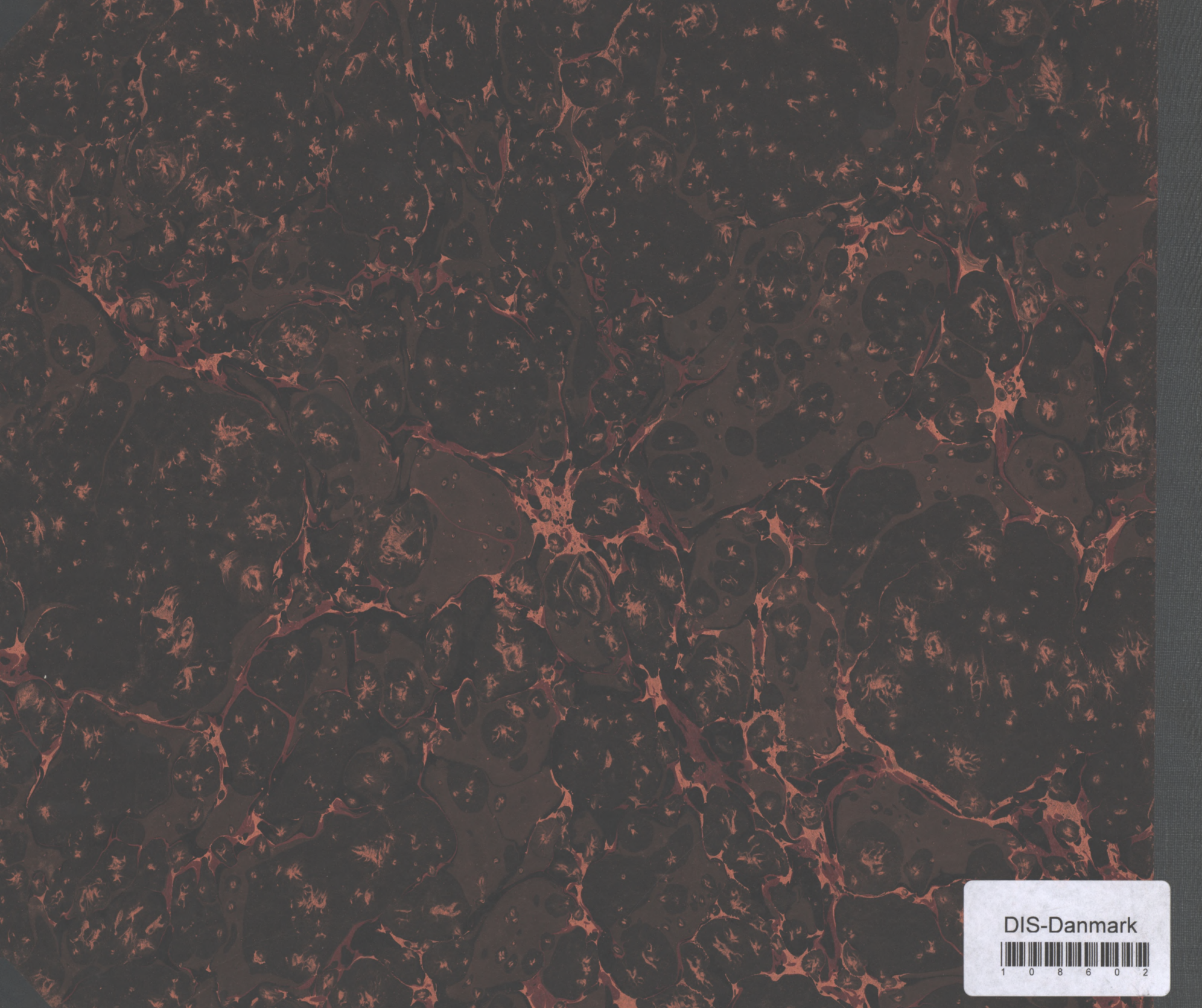
Bøndergodset udgjør 363 Td. 5 Sk. 3 Fdk. 1 Alb. Ager og Engs, 1 Td. 4 Sk. 3 Fdk. Møllestyld Hartkorn med 1 Mølle 55 Gaarde, hvoraf flere paa 10 Td. Hartkorn, 70 Huse med Jord.

Kirker. Matriculeret Tiendehartkorn af Boldum, Ruud, Halling, Søby og Skader Sogne 110 Td. af tiendeydende Hartkorn 691 Td.

Bankactier 3,500 Rdl.

Fideicommisscapital 49,569 Rdl.





DIS-Danmark



1 0 8 6 0 2